

Date: 27th March-2026

SHARQ ALLOMALARI MEROSINING TARBIVAVIY AHAMIYATI VA PEDAGOGIK TALQINI

Tashmuhamedova Jadira Qural qizi

Alfraganus Universiteti magistri

jadiratashmuxamedova@gmail.com

Annotatsiya Mazkur ilmiy maqolada Sharq mutafakkirlarining tarbiyaviy qarashlari chuqur tahlil qilinib, ularning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati keng yoritilgan. Tadqiqotda komil inson tarbiyasi, axloqiy kamolot, ilm va tarbiya birligi kabi g'oyalar tizimli asosda ochib beriladi. Shuningdek, maqolada ushbu qarashlarning pedagogik talqini, didaktik asoslari hamda ta'lim samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, Sharq mutafakkirlarining merosi zamonaviy ta'limni boyituvchi muhim manba hisoblanadi.

Tayanch iboralar: Sharq mutafakkirlari, komil inson, tarbiya, pedagogika, axloqiy rivojlanish, ta'lim samaradorligi, didaktika

Аннотация В статье подробно анализируются воспитательные взгляды восточных мыслителей и их влияние на эффективность образования. Рассматриваются идеи формирования гармонично развитой личности, нравственного воспитания и единства обучения и воспитания. Обоснована роль этих идей в современной педагогике.

Ключевые слова: восточные мыслители, воспитание, личность, педагогика, нравственность, эффективность обучения

Abstract This article provides an in-depth analysis of the educational views of Eastern thinkers and their impact on educational effectiveness. It explores the concept of a well-rounded individual, moral development, and the unity of education and upbringing. The study highlights their relevance in modern pedagogy.

Keywords: Eastern thinkers, education, upbringing, pedagogy, moral development, learning effectiveness

Sharq mutafakkirlarining ilmiy-pedagogik merosi insoniyat tarixida alohida o'rin tutadi. Ularning asarlarida inson kamoloti, ma'naviyat, axloqiy tarbiya va jamiyat taraqqiyoti bilan bog'liq chuqur g'oyalar ilgari surilgan (1). Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifa – raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan va ma'naviy barkamol shaxsni shakllantirishdir. Bu jarayonda Sharq mutafakkirlarining qarashlari muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi (2). Sharq allomalari tarbiyani inson hayotining asosiy omili sifatida baholab, uni ilm bilan uzviy bog'laganlar. Ularning qarashlari bugungi zamonaviy ta'lim konsepsiyalari bilan uyg'unlashadi. Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi: Nazariy tahlil – allomalar asarlarini o'rganish (3) Tarixiy-qiyosiy metod – qarashlarni solishtirish, Kontent-tahlil – matnlarni chuqur tahlil qilish. Tizimli yondashuv – g'oyalarni yagona tizimda

Date: 27th March-2026

ko'rish Mazkur metodlar orqali Sharq mutafakkirlarining pedagogik qarashlari ilmiy asosda tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari quyidagilarni ko'rsatdi: 1. Komil inson g'oyasi ustuvor. Sharq mutafakkirlari insonni har tomonlama rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi (4). 2. Ilm va tarbiya birligi, Bilim axloq bilan uyg'unlashgandagina mukammal natija beradi. 3. Axloqiy fazilatlar ustuvorligi, Halollik, adolat, sabr, mehnatsevarlik asosiy fazilat sifatida qoraladi. 4. Ustoz-shogird tizimi, Ta'limning samarali modeli sifatida e'tirof etiladi. 5. Ta'lim samaradorligi oshadi, Integratsiya orqali bilim mustahkam o'zlashtiriladi. Sharq mutafakkirlarining qarashlari zamonaviy pedagogika bilan uyg'unlashadi. Farobiy – jamiyat va shaxs uyg'unligi, Ibn Sino – ruhiy va jismoniy rivojlanish, Navoiy – axloqiy poklik

Didaktik asoslar: insonparvarlik, tizimlilik, kuzluksizlik, tarbiya va ta'lim birligi (6) Bu g'oyalar bugungi kompetensiyaviy yondashuvga mos keladi. Sharq mutafakkirlarining tarbiyaviy qarashlari insoniyat tarixida yaratilgan eng mukammal pedagogik tizimlardan biridir. Ular insonni faqat bilimli emas, balki axloqan yetuk, ma'naviy barkamol va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllantirishga qaratilgan. Mazkur qarashlarning asosiy ustunliklari quyidagilardan iborat: Birinchidan, ular inson rivojlanishiga kompleks yondashadi. Ya'ni aqliy, jismoniy va ma'naviy rivoj bir butun sifatida qoraladi. Ikkinchidan, axloqiy tarbiya ustuvor o'rin egallaydi. Bu esa zamonaviy jamiyatda dolzarb masalalardan biridir. Uchinchidan, bilim va tarbiya uyg'unligi ta'minlanadi. Bu esa ta'lim sifatini oshiradi. To'rtinchidan, shaxsning mustaqil fikrlashi va ijtimoiy faolligi rivojlanadi. Zamonaviy ta'lim tizimida ushbu merosdan foydalanish quyidagi natijalarga olib keladi: o'quvchilarning ma'naviy rivoji oshadi, ta'lim samaradorligi kuchayadi, ijodiy fikrlash rivojlanadi, jamiyatga moslashuv darajasi ortadi. Yakuniy xulosa sifatida aytish mumkinki, Sharq mutafakkirlarining tarbiyaviy qarashlari bugungi ta'lim tizimi uchun nafaqat tarixiy meros, balki amaliy ahamiyatga ega bo'lgan muhim metodologik asosdir. Ularni ta'lim jarayoniga keng joriy etish orqali biz barkamol, bilimli va ma'naviy yetuk avlodni tarbiyalay olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1 Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch
- 2 Farobiy. Fozil odamlar shahri
- 3 Ibn Sino. Donishnoma
- 4 Beruniy. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar
- 5 Navoiy A. Mahbub ul-qulub
- 6 Yusuf Xos Hojib. Qutadg'u bilig
- 7 Zunnunov A. Pedagogika nazariyasi
- 8 Tolipov O'. Pedagogik texnologiyalar
- 9 Vygotskiy L.S. Pedagogik psixologiya
- 10 Bloom B. Taxonomy of Educational Objectives
- 11 Davlat ta'lim standarti
- 12 O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni